

Anmeldelser

Tidsskriftet NATURENS VERDEN, årgang 1973. Udgivet af forlaget Rhodos, København. Ialt 12 hæfter (heraf to dobbelthæfter). Pris kr. 97,75.

For nogle år siden skiftede NATURENS VERDEN fuldstændig udseende samtidig med, at forlaget Rhodos overtog udgivelsen. Formatet er nu stort (21 x 27 cm), og hæfterne er gennemillustreret i sort-hvid og farver. Det skulle således appellere til en langt større læserskare end det gamle, der utvivlsomt var noget trist for et populært tidsskrift.

Årgang 1973 adskiller sig ikke væsentligt fra de nærmest foregående årgange, og grunden til at tidsskriftet skal omtales her er, at det indeholder en lang række artikler om ornithologiske emner samt adskillige beslægtede emner, der må interessere de fleste fuglevenner.

Indholdet er hovedsagelig oversigtsartikler, skrevet af specialister, der kan fremlægge de seneste resultater af forskningen på deres område, i de fleste tilfælde heldigvis på en letforståelig og medrivende måde. Tidsskriftets styrke er det store format, hvor de mange billeder rigtigt kommer til deres ret. Et godt eksempel herpå er en serie om astronomi, hvor RICHARD M. WEST i en række meget velskrevne afsnit bringer læseren med ud til rummets yderste grænser og bl.a. også fortæller om månerejsernes resultater – alt naturligtvis overdådigt illustreret. Fotografierne af jorden set ude fra rummet hører til de mest forbløffende vidnesbyrd om, hvilken lille – og dog så skøn – verden vi lever i.

Af ornithologiske emner, der er behandlet i 1973, kan nævnes to store artikler om vore lappedykkere, økologisk og etologisk belyst, og illustreret med både farvefotos og fremragende tegninger af JON FJELDSA, forfatter til den ene artikel. En artikel af MORTEN STRANGE om kjøvernes liv var også meget smukt illustreret med forf.s egne fotografier. B. LØPPENTHIN har berettet om den amerikanske fuglemaler fra forrige århundrede AUDUBON og gengivet nogle af hans meget smukke billeder; til disse plancher havde forlaget ofret en særlig fin papirkvalitet. Foruden de her nævnte har der også været flere andre udmærkede ornithologiske indslag.

NATURENS VERDEN har indført begrebet temahæfter, hvor man f.eks. har behandlet forskellige aspekter af økologi, et ord der jo i disse år optræder stadig hyppigere i samfundsdebatten.

Som sagt er NATURENS VERDEN et tidsskrift for bred orientering om udforskningen af den verden der omgiver os. Enkelte artikler om atomfysik, kemi m.m. kan næppe forstås af lægfolk uden forkundskaber, men alligevel kan jeg ikke tænke mig, at ikke de fleste af vor forenings medlemmer vil kunne få stort udbytte af det. Skulle man kritisere noget, så måtte det være tidsskriftets lay-out, der sommetider virker noget forvirrende og uskøn. I enkelte tilfælde er der nok brugt lidt for mange billeder, som ikke alle har været lige nødvendige. Prisen er høj, små hundrede kr. for en årgang er nok i overkanten af, hvad de fleste vil ofre, og det er synd, for tidsskriftet fortjener en vid udbredelse.

BPN

C.W. MACKWORTH-PRAED & C.H.B. GRANT: Birds of West Central and Western Africa. African Handbook of Birds, ser. 3:2. (818 pp., 47 farvetavler, talrige kort og fugletegninger som vignetter.) – Longman, London 1973. Pris: £ 8,00.

Bogen er sjette og sidste bind i den 1952 startede række af illustrerede håndbøger om den æthiopiske regions fugle. Den omfatter omtaler af alle sangfugle med undtagelse af lærkerne i den ikke-palæarktiske del af Vestafrika; de er sammen med de øvrige grupper behandlet i bd. 3:1 (cf. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 1971, 65:87-88). Bd. 2 har hverken forord eller indledning, som kun kunne blive en overflødig gentagelse. Man starter med vipstjerner og fortsætter med timalier, bylbyler, fluesnappere, drosselfugle og sangere; piroler, ravnfugle og store findes omtrent midt i bogen, og til sidst kommer væverfinker, finker og værlinger. Planen fra seriens tidligere bind er nøje fulgt. Under hver form omtales skelnemærker, udbredelse, underarter, adfærd, stemme, rede og æg; endvidere er der gode ud-

bredelseskort og henvisning til farvetavlernes figurer, og hvis den pågældende form ikke er kommet med der, kan man regne med en tegning af den i marginen ud for teksten. Det er et fremragende og let tilgængeligt opslagsværk, som enhver, der er interesseret i vestafrikanske fugle, bør kende.

B. LÖPPENTHIN

JOHN PARSLow: *Breeding Birds of Britain and Ireland, a historical survey.* (272 pp., en del fugletegninger og vignetter, udført af ROSEMARY PARSLow, og 225 udbredelseskort over enkelte arter.) – T. & A.D. Poyser; Berkhamsted 1973. Pris: £ 3,60.

En overskuelig og sober registrering af britiske ynglefugle fra 1800 til nutiden eller nøjere angivet til midten af 1960'erne, meddelt uden omsvøb og fyldekalk. Undersøgelsens væsentligste realiteter er kommet som en række artikler i *British Birds* 1967-1968 og udgør 166 sider i denne bog. De enkelte arter behandles i systematisk rækkefølge, der begynder med lommerne og slutter med spurvene. Ved hver form omtales status, svingninger og mulige årsager til disse, hist og her belyst ved tabeller og diagrammer; endvidere findes henvisning til udbredelseskortene, der med forklaringer fylder 53 sider bag i bogen. Etablerede faunaforskninger, hvoraf de Britiske Øer har adskilligt flere end Danmark, er gennemgående omtalt på nogenlunde lige fod med de naturlige forekomster. Hertil hører måske Duehøgen og den Rødhovede And, hvis sparsomme forekomster kan skyldes flygtede fangenskabfugle; den sidste har intet kort, øjensynlig med forsæt, idet der kun blev konstateret yngel enkelte år. Arter, hvoraf faste bestande er kendt, har kort, også de, der er registreret så sent, at de ikke er kommet med i hovedteksten. Dette gælder også nogle spontant indvandrede, men måske ikke alt for fast etablerede former som Islom, Sorthovedet Måge, Blåhals, Cettisanger og Korttået Træløber, hvilken sidste anses for »extremely difficult to distinguish from... *Certhia familiaris*«. Hvis iagttageren har en træløber med fugle og/eller æg for sig, skulle artbestemmelse dog være mulig. De to fuglekonger kan være nok så problematiske at holde ude fra hinanden for slet ikke at tale om de to gulbuge, hvoraf ingen forekommer normalt på de Britiske Øer. Forf. har også klogeligt undgået sikker stillingtagen til, om et par redefund fra omkring århundredskiftet var af *Hippolais icterina* eller *H. polyglotta*.

Efter hovedteksten findes et sammendrag af ændringerne, en bibliografi og et efterskrift vedrørende forholdene siden 1967.

B. LÖPPENTHIN

PALMER, STURE og BOSWALL, JEFFERY (1969-72): »Bird Songs« (A. Field Guide to the Bird Songs of Britain and Europe. 14 (15) 33,3 opm plader i »elektronisk stereo«. (RFLP 5001 - 14) Sveriges Radio. (+1 introduktionsplade: 5020, 1969).

Med denne store serie LP fugleplader har S.R. igen – vel for tredje gang – lagt sig i spidsen med gengivelser af fuglestemmer på gramofonplader. Den første serie på 78 opm-plader udkom 1936-47 redigeret af Gunnar Lekander, et materiale, som senere (1948-72) dannede grundlag for den store serie på 40 EP (45 opm)-plader. Her var Sture Palmér den, der tilrettelagde optagelserne af næsten 300 nord-europæiske arter.

Den sidste udgave bruger endnu en del af de ældre optagelser og følger i opstillingen i lighed med tilsvarende amerikanske plader Roger Tory Peterson's »Field Guide«, Europas Fugle, 1966-udgaven. Tanken er vel den, at man med denne udmærkede felthåndbog samtidigt med aflytning af pladerne kan studere fuglernes udseende, udbredelse m.m. Enkelte lydfortolkninger i bogen kan vel gøre nytte, selvom det stadigt er bogens svageste side. Men netop på grund af denne mangel tilfører man med pladerne bogen en lydlig »illustrering« med ialt 450 af 496 mulige ynglefugle i Europa, og yderligere på plade 13-14: 80 af 114 tilfældige gæster, som har passeret Europa. Det er simpelthen den største samling i eet sæt af fuglestemmer på plader!

Med dette betydelige antal arter er det givet, at Palmér på trods af hans betydelige samling af egne optagelser ikke i overskuelig fremtid ville have nået op på dette næsten komplette tal uden hjælp fra andre »rekordister«. Af danske ornitologer har læge Lorenz Ferdinand bidraget med stemmer fra en righoldig samling af vadefugleoptagelser. Fra det sydlige Europa og nordlige Afrika er det især den franske læge, Claude Chappuis, som har fyldt huller ud med mange fornemme optagelser. Mest værdifuldt er uden tvivl de mange forskellige kaldelyde, som feltornitologer har behov for – ofte som første identifikationsmulighed. Alligevel er det også her den største mangel gør sig gældende. Der loves dog ny udgave eller supplerende plader, hvor selv ganske almindelige fugles kald vil blive reproduceret. I den for spurvefugle savner man således lokkekald af flere værlinge, visse bogfinkekald; kald af de sydlige racer af Dompap (her kun Nordlig Dompap) og flere kald af vore almindelige Gråspurv og Skovspurv. Uden tvivl er der flere »rekordister«, som ligger inde med disse kald?

Teksten til pladerne er indtalt af Jeffery Boswall fra BBC på såkaldt »kongreslatin« – måske en hjælp til en og anden, som skulle

være i tvivl om engelsk udtale af latinske navne!

Pladerne udsendes i »Elektronisk stereo«, d.v.s. enkelte optagelser gengives i stereo, medens størstedelen er mono-optagelser i feltet (nogle fra fugle i fangenskab), som i laboratoriet ad elektronisk vej forskydes til varierende lydtrin i de to kanaler. Lydmaterialet skulle således få en stereofonisk effekt, som nok øger dybdevirkningen – fuglens sang eller kald i forhold til baggrunden – et forsøg som ikke er lige heldigt i alle eksempler.

Redaktionelle fejl findes i næsten alle større pladesamlinger: overspilninger af lyde, lyde afspillet bagfra eller med forkert hastighed, eller det værste af alt: lyde, som ikke hører til den pågældende fugl. Pladerne her er forbavsende fri for direkte fejl (kaldet af den østeuropæiske Slagfalk, *Falco cherrug*, skal iflg. Patrick Sellar være kopieret med halv hastighed!) og er en afgjort berigelse af den betyde-

lige mængde europæiske fugleplader snart sagt udsendt fra alle lande.

Nævnes bør også introduktionen til de 14 plader skrevet af Gunnar Brusewitz med smukke vignetter af forfatteren. Her omtales også historien bag lydoptagelser af fugle og specielt den indsats, som er gjort gennem Sveriges Radio med optagelser af stigende kvalitet.

Hver plade er ledsaget af et blad med oversigt på engelsk over pladens indhold af forskellige typer kald og sang nu og da også med lydfortolkninger. Selve pladehylsteret har de svenske navne på fugle. Et særligt blad bringer bl.a. en ret lang liste over litteratur med henblik på fuglestemmer.

POUL BONDESEN